

We Lwowie, dnia 22. lutego 1901.

Aleg. 57

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie projektu ustawy o sadzeniu i ochronie drzew przy drogach publicznych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 2. maja 1900 r. przyjął Wys. Sejm do wiadomości sprawozdanie Wydziału kraj. z czynności departamentu IV. w sprawach drogowych, w którym Wydział kraj. zdał również sprawę w przedmiocie projektu ustawy o sadzeniu i ochronie drzew przydrożnych. Przed przystąpieniem do ułożenia projektu Wydział kraj. uznał za stosowne zająć się zbadaniem, w jaki sposób sprawa sadzenia drzew przydrożnych została w innych krajach unormowana, zebrał więc przepisy obowiązujące w tej mierze w innych krajach Przedlitawii jak w Czechach, Szląsku, Morawii i t. d. oraz w Węgrzech, Bawaryi, Wielkiem Ks. Badeńskim i w innych państwach. Po zbadaniu tych obfitych materiałów, oraz z uwzględnieniem obowiązujących przepisów i stosunków istniejących w naszym kraju, wygotował Wydział krajowy projekt ustawy o sadzeniu i ochronie drzew przydrożnych i przesłał pomieniony projekt odezwą z 28. lipca 1899 l. 16.800 c. k. Namiestnictwu do objawienia zdania, ze względu na objęte nim drogi państwowe analogicznie do postanowień krajowej ustawy czeskiej z 2. grudnia 1884 Nr. 72 dz. u. kraj. i ustawy szląskiej z 28. kwietnia 1896 N. 34 dz. u. kraj. Równocześnie przesłał Wydział kraj. pomieniony projekt Towarzystwom leśnym, ogrodniczym i rolniczym oraz poszczególnym osobom w kraju z prośbą o objawienie fachowej opinii i przedstawienia wniosków mogących służyć jako materiał dla zaprojektowania w swoim czasie instrukcyi wykonawczej.

Na powyższą odezwę nie otrzymał Wydział kraj. od c. k. Rządu dotychczas odpowiedzi merytorycznej. Natomiast niemal wszystkie Towarzystwa i osoby, do których się odniesiono, przedłożyły Wydziałowi kraj. wyczerpujące opinie fachowe, zaznaczając zarazem zgodnie potrzebę ustawowego unormowania przepisów o sadzeniu i ochronie drzew przydrożnych.

Nadto w niektórych opiniach, a zwłaszcza opinii Towarzystwa ogrodniczego w Krakowie i Towarzystwa „Proświta“ we Lwowie znalazły się cenne uwagi co do niektórych postanowień samego projektu.

Podzielając częściowo zapatrywania objawione przez pomienione Towarzystwa, uznał Wydział krajowy za stosowne poczynić w pierwotnym projekcie pewne zmiany i tak zmieniony projekt % przedkłada obecnie Wysokiemu Sejmowi.

Projekt ten różni się zasadniczo od dotychczasowych przepisów o sadzeniu i utrzymywaniu drzew przydrożnych.

W myśl bowiem §. 10. przepisów o policyi drogowej zestawionych przez Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem (okólnik Wydziału krajowego z 1. marca 1892 l. 10.323, okólnik c. k. Namiestnictwa z 19. marca 1892 l. 22.126), obowiązek sadzenia i utrzymywania drzew na gruntach przydrożnych ciąży wyłącznie na właścicielach gruntów przydrożnych.

Natomiast według niniejszego projektu, drzewa przydrożne, o ile w myśl §. 2. nie mogą istnieć na burtach drogi, mają być sadzone i utrzymywane przez zarząd drogowy po za rowem drogowym i to nie tylko na gruntach do funduszu drogowego należących, lecz także na tych gruntach przydrożnych, których właściciele odpowiedniej przestrzeni zarządowi drogi za stosownem wynagrodzeniem odstąpić nie chcą. W tym jednak ostatnim wypadku pozostawia projekt właścicielom gruntów przydrożnych prawo pobierania czystych dochodów z tych drzew.

Wprowadzając w projekcie powyższą zasadę, kierował się Wydział krajowy przeświadczeniem, że kultura drzew przydrożnych w obecnych stosunkach tylko wtedy odpowie swemu zadaniu, jeżeli będzie prowadzoną systematycznie i umiejętnie, co da się skutecznie jedynie przez powierzenie całej akcji sadzenia i utrzymywania drzew przydrożnych właściwym zarządom drogowym, które będą działać według jednolitego z góry ułożonego programu, będą uposażone odpowiednimi środkami, wreszcie będą posiadać personal fachowy do tego celu uzdatniony. Słuszną jest natomiast rzeczą, aby prawo pobierania czystych dochodów z drzew przydrożnych pozostawiono właścicielom gruntów, na których drzewa zostały zasadzone.

Również uznał Wydział krajowy za wskazane wprowadzić w projekcie postanowienia, mające na celu zapewnienie jak najskuteczniejszej ochrony drzew przydrożnych.

W końcu dla bliższego określenia szczegółowych postanowień projektowanej ustawy, proponuje Wydział krajowy, aby c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wydało potrzebną w tym celu instrukcję wykonawczą.

Projekt ustawy obecnie Wysokiemu Sejmowi przedłożony Wydział krajowy pismem z dnia 22. lutego 1901 l. 13.360 przesłał c. k. Prezydium Namiestnictwa.

Na podstawie powyższego wyводу Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony $\%.$ projekt ustawy o sadzeniu i ochronie drzew przydrożnych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Antoni Jaxa Chamiec w. r.
Członek Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o sadzeniu i ochronie drzew
przydrożnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem wydaję załączoną ustawę i postanawiam, co następuje:

Art. I.

Niniejsza ustawa o sadzeniu i ochronie drzew przydrożnych
obowiązywać będzie od dnia 1. stycznia roku następującego po jej
ogłoszeniu w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, z którym
to dniem utracą moc obowiązującą dotyczące przepisy istniejące,
o ile nie zgadzają się z postanowieniami niniejszej ustawy.

Art. II.

Niniejsza ustawa nie obowiązuje miast Lwowa i Krakowa.

Art. III.

Przeprowadzenie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw
wewnętrznych.

U s t a w a

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o sadzeniu i ochronie drzew przydrożnych.

Rzędy drzew przydrożnych.

§. 1.

Wzdłuż wszystkich dróg państwowych, krajowych, powiatowych, gminnych I. klasy, uregulowanych dróg gminnych II. klasy i publicznych dojazdów kolejowych, mają istnieć podwójne, a gdzieby to było niemożliwem, pojedyncze rzędy drzew.

Wyjątek stanowią części dróg wiodące przez osady o zwartych szeregach domów oraz przez lasy.

Jakie jeszcze inne wyjątki dopuszczone być mogą ze względu na położenie i potrzeby drogi, nie mniej z uwagi na kulturę sąsiednich gruntów, albo też z innych ważnych powodów, postanowi w każdym poszczególnym wypadku polityczna władza krajowa co do dróg państwowych, Wydział krajowy co do dróg pozostających w jego zarządzie, a Rada powiatowa co do wszystkich innych dróg publicznych.

Szczegółowe przepisy w tej mierze zawierać będzie instrukcyja wykonawcza (§. 28).

Miejsce sadzenia drzew.

§. 2.

Drzewa przydrożne sadzone być mają na burtach (bankietach) drogi, jeżeli jej szerokość wynosi co najmniej 7 metrów. Tam zaś, gdzie szerokość drogi mniejsza, lub gdzie względy komunikacyjne wogóle na to nie pozwalają, należy sadzić drzewa poza rowem drogowym.

Stosownie do powyższej zasady postanowią zarządy drogowe względnie władze nadzorcze (§. 3. ust. 2.):

- a) czy uzupełnianie rzędów drzew istniejących, poza rowem drogowym ma się odbywać na przyszłość w dotychczasowem miejscu, czy na burtach drogi;
- b) gdzie nowe rzędy drzew mają być sadzone.

Obowiązki co do sadzenia i pielęgnowania drzew przydrożnych.

§. 3.

Do sadzenia drzew w myśl §. 2., do uzupełniania istniejących już także rzędów, do pielęgnowania, oczyszczania z gąsienic i w ogóle utrzymywania tych drzew w należytem stanie, obowiązane są organa władzy zarządzającej drogą.

Wydział powiatowy nadzoruje zarządy dróg gminnych II. klasy co do powyższych czynności, a w miarę uznania swego porucza temu zarządowi wykonanie wskazanych przez siebie czynności powyższych także na drogach gminnych I. klasy.

O ile w myśl §. 2. rzędy drzew mają istnieć poza rowem drogowym, a zarząd drogowy nie posiada odpowiedniego dla tego celu gruntu do drogi przynależnego, właściciel zaś gruntu sąsiedniego potrzebnej w powyższym celu przestrzeni za stosownem wynagrodzeniem odstąpić nie chce, nie ma tenże właściciel prawa sprzeciwiania się sadzeniu i utrzymywaniu drzew na tej przestrzeni przez zarząd drogowy, służy mu jednak prawo zastrzeżone w ustępie 2-gim §. 5.

W razie sporu z właścicielem gruntu przydrożnego co do jego obowiązków względnie praw wypływających z niniejszej ustawy, orzeka polityczna władza powiatowa co do dróg państwowych a Wydział powiatowy co do dróg będących w zarządzie władz autonomicznych.

Koszta sadzenia i utrzymywania drzew przydrożnych; i dochód z użytkowania tych drzew.

§. 4.

Koszta sadzenia i utrzymywania drzew bądź na burtach drogowych bądź po za rowem drogi pokrywane być mają:

- a) na drogach pozostających w zarządzie państwa z funduszu państwowego;
- b) na drogach będących w zarządzie Wydziału krajowego z funduszu krajowego, o ile dla drogi nie należącej do kategorii dróg krajowych nie istnieje osobny fundusz utrzymania tej drogi, z którego także wydatki na sadzenie i utrzymywanie drzew będą pokrywane;
- c) na drogach powiatowych z funduszu powiatowego;
- d) na drogach gminnych I. i II. klasy z powiatowego funduszu dróg gminnych z wyjątkiem dróg gminnych w miastach objętych ustawą z 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24 w których wydatki na ten cel potrzebne pokryte być mają z miejscowego funduszu drogowego (§. 43. ust. drog.);
- e) na publicznych dojazdach kolejowych przez konkurencyę w stosunku oznaczonym w §. 4. względnie §. 8. ustawy o publicznych dojazdach kolejowych z 15. kwietnia 1881 dz. u. kr. Nr. 46 w brzmieniu ustawy z 9. marca 1888 dz. u. kr. Nr. 38.

§. 5.

Dochody z użytkowania drzew na burtach drogowych, tudzież z drzew po za rowem drogi na gruncie do niej przynależnym, wpływają do właściwego funduszu drogowego.

Czyste dochody z użytkowania drzew na gruntach sąsiednich pobierają właściciele tych gruntów.

Stosunki prawne.

§. 6.

Ustawa niniejsza nie narusza stosunków prawnych, jakie zachodzą co do drzew już istniejących, czy to na burcie drogi, czy po za rowem drogowym.

Co do sposobu utrzymywania takich drzew przydrożnych i sposobu użytkowania ich obowiązują jednak w każdym razie postanowienia §§. 3. i 9.

Również zawartą być może specjalna umowa pomiędzy zarządem drogowym względnie władzą nadzorczą (§. 3. ust. 2.) a właścicielem gruntu sąsiedniego co do użytkowania z drzew przydrożnych, niemniej też co do ich sadzenia i utrzymywania wszakże z zastosowaniem postanowień niniejszej ustawy, dotyczących się wykonywania powyższych czynności.

Odległość drzew.

§. 7.

Drzewa przydrożne należy sadzić z reguły w oddaleniu 10 do 20 metrów od siebie w równej linii w ten sposób, by odległość od brzegu burtu względnie od zewnętrznej krawędzi rowu wynosiła co najmniej 20 ctm., zaś przy nasypach, gdzie nie ma rowu, przynajmniej 30 ctm. od podstawy nasypu.

Drzewo z jednej strony drogi i dwa przeciwległe drzewa z drugiej strony drogi mają tworzyć trójkąt równoramienny.

Wybór rodzaju względnie gatunku drzew i sposób ich sadzenia.

§. 8.

Gdzie klimatyczne warunki i jakość gruntu na to pozwalają, należy sadzić drzewa owocowe, w przeciwnym razie inne drzewa. Bliższe postanowienia co do wyboru rodzaju, względnie gatunku drzew, oraz co do sposobu ich sadzenia i ochraniań zawierać będzie instrukcja wykonawcza (§. 28.).

Obcinanie gałęzi i ścinanie drzew.

§. 9.

Obcinanie gałęzi i ścinanie drzew odbywać się może tylko przez organa zarządu drogowego.

Samowolne obcinanie gałęzi drzewa przydrożnego, równie jak samowolne ścięcie takiego drzewa jest surowo wzbronione.

Obcinanie nie może być nigdy w ten sposób dokonane, by drzewo zostało przez to zeszpecone lub w dalszem istnieniu zagrożone.

Wycięcie drzewa przydrożnego następuje tylko wtedy, gdy to drzewo jest przestarzałe lub bliskie obumarciu, a na jego miejsce nowe drzewko bezzwłocznie ma być zasadzone; wreszcie jeżeli z powodu wykonania budowli wzdłuż drogi dalsze istnienie drzew dopuszczone być nie może.

Wycinanie pojedynczych drzew przydrożnych na burcie lub poza rowem drogi gminnej II. klasy dokonane być może tylko za zezwoleniem władzy nadzorczej (§. 3. ust. 2.).

Jeżeli zajdzie potrzeba wycięcia części bądź też całego rzędu drzew, czy to na burcie drogi, czy poza rowem drogowym, należy uzyskać na to poprzednio zezwolenie politycznej władzy krajowej co do dróg państwowych, Wydziału krajowego co do dróg pozostających w jego zarządzie, a Wydziału powiatowego co do wszystkich innych dróg publicznych.

Wyjątek stanowią drzewa grożące upadkiem, które przez zarząd drogowy względnie służbę drogową bezzwłocznie usunięte być mają.

Przekroczenia i kary.

§. 10.

Właściciel przydrożnego (sąsiedniego) gruntu nie wypełniający ciężącego na nim z mocy §. 3. obowiązku co do sadzenia i utrzymania drzew przez Zarząd drogowy po za rowem drogowym na jego gruncie, będzie karany na wniosek właściwego zarządu drogowego grzywną od 5 do 40 koron.

§. 11.

Samowolne obcinanie gałęzi drzewa przydrożnego, uszkodzenie takiego drzewa, usunięcie lub uszkodzenie palików i innych przyrządów ochronnych, o ile czyny te nie stanowią cięższego przewinienia, do którego stosują się postanowienia kodeksu karnego, ma być karane grzywną od 1 do 40 koron.

Wycięcie drzewa przydrożnego niemniej uszkodzenie takiego drzewa w sposób zagrażający jego istnieniu, o ile czyny te nie stanowią cięższego przewinienia, do którego stosują się postanowienia kodeksu karnego, ma być karane grzywną od 5 do 40 koron, która to grzywna w razie wycięcia znacznej części rzędu drzew nawet do 200 koron podwyższoną być może.

Prócz tego obowiązany będzie winny wynagrodzić wyrządzoną szkodę.

Nadto właściciel gruntu przydrożnego, przekraczający ten przepis, traci prawo do odciętego lub ściętego drzewa.

W razie niemożności ściągnięcia grzywny, należy ją zamienić na karę aresztu, wymierzając za każdą koronę dwanaście godzin aresztu, który to areszt rozciągnąć można aż do 14 dni.

Za szkodę wyrządzoną przez osoby pozostające w służbie lub przez dzieci, które żyją wspólnie z rodzicami odpowiadają służbo dawcy względnie rodzice.

Za szkodę wyrządzoną przez bydło odpowiada właściciel względnie współwłaściciele bydła.

Prawo dochodzenia i karania.

§. 12.

Prawo dochodzenia i karania przekroczeń oznaczonych w §§. 10. i 11. niniejszej ustawy a popełnionych czy to w gminie czy na obszarze dworskim stanowiącym z nią jedną miejscowość, wykonywa w poruczonym zakresie działania naczelnik tejże gminy z dwoma asesorami, zaś w miastach objętych ustawą gminną z 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24 i w gminach objętych ustawą gminną z 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51 burmistrz względnie naczelnik gminy.

Jeżeli obwinionym o przekroczenie jest sam właściciel albo przełożony obszaru dworskiego, lub jeżeli obwinioną albo interesowaną jest jedna z osób do przeprowadzenia dochodzenia i wymiaru kary powołanych, wówczas do postępowania karnego powołaną jest polityczna władza powiatowa.

§. 13.

Do ochrony i nadzorowania drzew przydrożnych obowiązana jest w pierwszym rzędzie służba drogowa t. j. drożnicy, nadzorcy, konduktorowie drogowi i t. d., następnie organa policji miejscowej i polnej oraz c. k. żandarmerya.

Organa te zatem mają obowiązek pod odpowiedzialnością służbową donieść dotyczącemu urzędowi gminnemu o dostrzeżonym uszkodzeniu drzewa przydrożnego.

Każdy zatrzymany przez te organa z powodu przekroczenia przepisów niniejszej ustawy, ma być tymże posłuszny, jeżeli chce uniknąć skutków prawem przepisanych.

Jeżeli organa te przydybią obcego na uszkodzaniu drzew przydrożnych, palików, lub innych przyrządów ochronnych, natenczas z zastrzeżeniem dalszej czynności urzędowej, mają pobrać od niego tytułem zabezpieczenia kwotę 20 koron za każde uszkodzone drzewo i 4 korony za każdy palik względnie przyrząd ochronny, następnie zaś po stwierdzeniu tożsamości osoby i miejsca zamieszkania nie przeszkadzać mu w odbywaniu dalszej podróży.

Na pobraną kwotę należy składającemu wydać pokwitowanie zawierające datę złożenia zakładu i charakter służbowy organu nadzorczego.

Ściągnięte kwoty mają być najdalej następnego dnia oddane właściwemu urzędowi gminnemu do przechowania za poświadczeniem w odnośnej książce służbowej.

Jeżeli obcy nie złoży tego zabezpieczenia, a zachodzi obawa, iż nie będzie można pociągnąć go później do odpowiedzialności, należy udać się z nim do najbliższego urzędu gminnego (w kierunku drogi jadącego lub idącego) celem przeprowadzenia przepisanej czynności urzędowej.

Użycie grzywien.

§. 14.

Osobom, które przyczyniły się do wykrycia sprawy a nie są zaliczone do kategorii urzędników sprawujących ochronę drzew przydrożnych, należy się trzecia część grzywiny pobranej, reszta

tej grzywny, równie jak grzywny, od których rzeczona należność nie została potrąconą, wpływa do właściwego funduszu drogowego (§. 4.)

§. 15.

Kwota przypadająca tytułem wynagrodzenia szkody wpływa na rzecz właściwego funduszu drogowego (§. 4.), jeżeli drzewo znajduje się na burcie drogowym lub po za rowem drogi na gruncie do niej przynależnym (§§. 3. i 5.), w przeciwnym razie otrzymuje ją uprawniony do użytkowania z drzewa (§. 5.)

Zakres działania władz i Reprezentacyi w sprawach dotyczących sadzenia i utrzymywania drzew przydrożnych, o ile nie jest oznaczony w paragrafach poprzednich.

A. Co do dróg pozostających w zarządzie państwa:

§. 16.

Polityczna władza krajowa prowadzi w granicach niniejszej ustawy naczelny nadzór nad kulturą drzew przy drogach będących w zarządzie państwa i wydaje w tym celu potrzebne instrukcje.

§. 17.

Jeżeli właściciel gruntu przy drodze państwowej nie zastosuje się do opartych na niniejszej ustawie zarządzeń władzy politycznej w terminie przez nią oznaczonym, natenczas niezależnie od nałożenia kary (§. 10.) zostaną odnośnie czynności wykonane przez polityczną władzę powiatową na koszt i niebezpieczeństwo obowiązującego.

B. Co do dróg będących w zarządzie władz autonomicznych.

§. 18.

Sejm krajowy stanowi uchwałą o dotacyi z funduszu krajowego na cele popierania kultury drzew przydrożnych w kraju.

§. 19.

Wydział krajowy:

- a) zaprowadza kulturę drzew na drogach będących w jego zarządzie;
- b) prowadzi w granicach niniejszej ustawy naczelny nadzór nad kulturą drzew przy drogach będących w zarządzie władz autonomicznych i wydaje w tym celu potrzebne instrukcje;
- c) stara się o rozpowszechnienie nauki i wiadomości o kulturze drzew przydrożnych;
- d) przedstawia c. k. Rządowi wnioski co do popierania kultury drzew przydrożnych w kraju i udzielania na ten cel zasiłków ze skarbu państwa.

§. 20.

Jeżeli Wydział powiatowy nie przestrzega postanowień niniejszej ustawy co do sadzenia i utrzymywania drzew przy drogach: będących w jego zarządzie, lub nie wykonywa należycie nadzoru nad sadzeniem i utrzymywaniem drzew przy drogach gminnych II. klasy, wówczas Wydział krajowy wydaje stosowne zarządzenia, a w razie potrzeby przez siebie uznanej ustanowi na koszt powiatu własny organ w celu zastępowania Wydziału powiatowego w powyższych czynnościach.

§. 21.

Rada powiatowa stanowi uchwałą:

- a) o dotacyi z funduszu powiatowego na cele popierania kultury drzew przydrożnych w powiecie;
- b) o zakładaniu powiatowych szkółek drzew owocowych i innych dla dostarczania sadzonek potrzebnych do kultury drzew przydrożnych.

§. 22.

Wydział powiatowy:

- a) zaprowadza kulturę drzew na drogach będących w jego zarządzie;
- b) nadzoruje miejscowe zarządy drogowe co do sadzenia i utrzymywania drzew przy drogach gminnych II. klasy i wydaje w tym celu stosowne zarządzenia.

§. 23.

Jeżeli właściciel gruntu przy drodze będącej w zarządzie władzy autonomicznej nie zastosuje się do opartych na niniejszej ustawie zarządzeń Wydziału powiatowego w terminie przez tenże Wydział oznaczonym, natenczas niezależnie od nałożenia kary (§. 10.) zostaną odnośnie czynności wykonane przez Wydział powiatowy na koszt i niebezpieczeństwo obowiązane.

§. 24.

Zarząd dróg gminnych II. klasy zaprowadza kulturę drzew na drogach gminnych II. klasy, oraz wykonywa wydane w tym celu zarządzenia Wydziału powiatowego.

Na każdego członka zarządu drogowego, przekraczającego lub zaniedbującego swe obowiązki co do sadzenia, utrzymywania i ochrony drzew przydrożnych, nakładać może Wydział powiatowy kary pieniężne aż do 40 koron.

W wyjątkowych wypadkach przysługuje Wydziałowi powiatowemu prawo udzielania z powiatowego funduszu dróg gminnych wynagrodzenia członkom zarządu drogowego za gorliwe i skuteczne wypełnianie obowiązków co do sadzenia, utrzymywania i ochrony drzew przydrożnych.

§. 25.

Zwierzchność gminna jest obowiązana wspierać władzę zarządzającą drogą, względnie jej organa w czynnościach urzędowych mających na celu wykonywanie niniejszej ustawy, a spostrzeżone wadliwości albo sama usunąć, albo, gdyby to nie było w jej mocy, donieść o tem natychmiast zarządowi odnośnej drogi, względnie władzy nadzorczej (§. 3. ust. 2.), oraz politycznej władzy powiatowej.

Tok instancji.

§. 26.

Od orzeczeń wydanych przez naczelnika gminy według §. 12. niniejszej ustawy, służy prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej. Rekurs należy wnieść na ręce naczelnika gminy ustnie lub na piśmie w przeciągu ośmiu dni, licząc od dnia ogłoszenia, względnie doręczenia wyroku.

W przypadkach, w których polityczna władza powiatowa jest pierwszą instancją, obowiązują co do dalszego rekursu ogólne przepisy.

Przeciw dwóm równobrzmiącym orzeczeniom nie ma dalszego rekursu.

Co do rekursów przeciw decyzjom i orzeczeniom Władz i Reprezentacji wydanym na podstawie innych postanowień niniejszej ustawy obowiązują istniejące w tej mierze przepisy.

Prawo nadzoru władz politycznych i egzekucya.

§. 27.

Władze polityczne są uprawnione i obowiązane czuwać nad przestrzeganiem niniejszej ustawy.

Prawomocne uchwały, orzeczenia i rozporządzenia wydane na podstawie tej ustawy egzekwowane będą na żądanie właściwej władzy autonomicznej przez polityczną władzę powiatową.

Wszelkie należytości przypadające wskutek przedsięwzięcia na podstawie niniejszej ustawy środków przymusowych, a nie uiszczone w terminie oznaczonym, ściągnięte będą drogą egzekucyi politycznej.

Instrukcya wykonawcza.

§. 28.

W granicach tej ustawy oraz innych odnośnych ustaw i przepisów obowiązujących wyda polityczna władza krajowa instrukcye wykonawczą w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

